

ПОДАТКОВА КОМПЛАЄНС-КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**КУЧЕРЕВСЬКИЙ Антон, здобувач вищої освіти
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Національний університет «Одеська політехніка»**

Анотація: У доповіді досліджується та обговорюється сутність податкової комплаєнс-культури як вирішального чинника забезпечення фінансової стабільності підприємств. Проаналізовано тлумачення поняття «комплаєнс» як усередині країни, так і за кордоном, визначено його ключові характеристики та значення в сучасному бізнес-середовищі. Також окреслено роль культури дотримання податкового законодавства в покращенні фінансової дисципліни, зниженні податкових ризиків, зміцненні конкурентної позиції компанії та забезпеченні сталого розвитку.

Ключові слова: податкова комплаєнс-культура, фінансова стабільність, підприємство, податкове законодавство, ризики, конкурентоспроможність, прозорість бізнесу.

Сучасний етап розвитку економіки характеризується посиленням ролі податкового регулювання у забезпеченні фінансової безпеки та стабільності суб'єктів господарювання. В умовах зростання складності податкового законодавства та посилення контролюючих функцій держави, одним із ключових завдань підприємств стає формування податкової комплаєнс-культури. Вона розглядається як система цінностей, норм та управлінських практик, спрямованих на добровільне та системне дотримання податкового законодавства, що створює передумови для підвищення фінансової стабільності та конкурентоспроможності бізнесу.

У Кембриджському словнику термін «compliance» визначається як дія виконання закону або правила, особливо того, що регулює певну галузь чи вид діяльності (до прикладу: інспектори відповідають за забезпечення дотримання правил або компанія заявила, що завжди діяла у відповідності до екологічного законодавства) [1].

У словнику податкових термінів Організації економічного співробітництва та розвитку термін «**податковий комплаєнс**» визначається як рівень відповідності платника податків податковим правилам своєї країни, який проявляється, наприклад, через декларування доходів, подання податкових декларацій та своєчасну сплату податків [2].

У науковій статті Мащенко О. В. та Вагилевича А. А. податковий комплаєнс визначається як комплекс мотивів та стимулів платників податків, які спонукають їх дотримуватися вимог податкового законодавства, законодавства щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та своєчасно сплачувати податки, збори й платежі [3].

Дослідження історії виникнення поняття «комплаєнс» у фінансовій сфері свідчить, що воно з'явилося у 2005 році з публікацією документа «**Compliance and the compliance function in banks**» Базельського комітету з банківського нагляду. Цим документом було визначено 10 основних принципів комплаєнсу [4].

До недавнього часу поняття «комплаєнс» в Україні було переважно поширене лише у банківській сфері. Проте зміни в законодавстві останніх років свідчать про поступове розширення застосування цієї практики та її впровадження у більш широкий спектр фінансово-правових відносин.

Хоча термін «комплаєнс» наразі не має чіткого визначення у вітчизняному законодавстві, він відображений у численних нормативних актах Національного банку України та деяких законах України. Це дозволяє використовувати його для регламентації різних видів відносин у правовому полі.

Зокрема, Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» визначає «комплаєнс» як постійний процес, регламентований внутрішніми документами надавача фінансових послуг, або – у випадку, передбаченому спеціальним законом – надавача супровідних послуг. Мета цього процесу – виявлення та запобігання ризикам, що можуть виникнути під час здійснення діяльності, визначеної законом, у разі її невідповідності вимогам законодавства або іншим правилам, стандартам та принципам, що регулюють таку діяльність [2].

Комплаєнс має ключове значення для формування ефективних норм ведення господарської діяльності: він встановлює певний стандарт поведінки бізнесу, який ґрунтується на повній прозорості операцій та запобіганні будь-яким спробам неправомірного використання ресурсів організації. Економічна

доцільність такої поведінки сприяє тому, що суб'єкти господарювання стають учасниками правової економіки – середовища, де забезпечуються рівні можливості для реалізації соціально-економічних прав. У зв'язку з цим подальші наукові дослідження у цій сфері мають бути спрямовані на оцінку ефективності окремих елементів комплаєнс-практик та визначення інституційних умов їх впровадження [5].

Підсумовуючи, можна сказати, що податкова комплаєнс – культура дотримання податкового законодавства стала невід'ємною частиною будь-якого успішного бізнесу. Це виходить за рамки простого дотримання правових вимог; вона охоплює набір цінностей і операційної практики, де чесність, прозорість і підзвітність є ключовими пріоритетами. Такий підхід знижує ризик фінансових втрат, дозволяє уникнути штрафів і конфліктів з регуляторами, зміцнює репутацію компанії на ринку. Це створює сприятливі умови для стабільного розвитку, зміцнює довіру партнерів і нації, забезпечує довгострокову конкурентоспроможність.

Література:

1. Cambridge University Press. (2025). *Compliance*. Cambridge English Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/compliance> (дата звернення: 30.09.2025)
2. Осаволук О. О. Податковий комплаєнс: теоретичні аспекти та законодавче закріплення/ Юридичні та економічні студії. 2023. Вип. 3. С. 13 – 19. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2023.13> (дата звернення: 30.09.2025)
3. Мащенко О. В., Вагилевич А. А. Податковий комплаєнс в системі управління податковими ризиками. Економіка та підприємництво. 2024. № 3 (133). С. 45–53. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-3-6>. (дата звернення: 30.09.2025)
4. Коломієць П. В. Погляди науковців стосовно комплаєнсу як елементу податкової безпеки України. Право і суспільство. 2020. № 2 частина 2. С. 85–92. URL: DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.39>. (дата звернення: 30.09.2025)
5. Овсієнко О.В. Комплаєнс у бізнес-адмініструванні та його роль у створенні ефективних норм господарської поведінки. Економічний простір. 2018. № 134. С. 173–185.

Abstract: The report explores and discusses the essence of tax compliance culture as a crucial factor in ensuring the financial stability of enterprises. The interpretation of the concept of "compliance" is analyzed both domestically and internationally, with its key characteristics and significance in the modern business environment identified. The role of a culture of tax law compliance in improving financial discipline, reducing tax risks, strengthening a company's competitive position, and ensuring sustainable development is also outlined.

Keywords: tax compliance culture, financial stability, enterprise, tax legislation, risks, competitiveness, business transparency.

*Науковий керівник – СЕЛІВАНОВА Наталя
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Національний університет «Одеська політехніка»
м. Одеса*